HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

שלש שדות ושתי מעונות [א]וכמה מלא מענה מאה אמה [ה] [א] כדתניא [א]החורש את הקבר [ב]עושה בית הפרס מלא מענה מאה אמה: ואין תרומה אחר תרומה כו': מתניתין מני ר"ע היא [ג]דתנן [ב]השותפין שתרמו זה אחר זה רבי אליעזר אומר תרומת שניהם תרומה ר"ע אומר אין תרומת שניהם תרומה [ב]וחכמים אומרים אם תרם הראשון כשיעור אין תרומת השני תרומה ואם לא תרם כשיעור תרומת השני תרומה: ואין תמורה עושה תמורה כו': מאי טעמא אמר קרא [1]ותמורתו ולא תמורת תמורתו: ואין הולד עושה תמורה: דאמר קרא הוא [ה]ולא ולד: ר' יהודה אומר הולד עושה תמורה: דאמר קרא יהיה לרבות את הולד ורבנן [ג]לרבות [ד]שוגג כמזיד[ה]: מתני' [ג]העופות [ו]והמנחות אין עושין תמורה שלא נאמר אלא [ה]בהמה [ז][ד]הציבור והשותפין אין עושין תמורה שנאמר [1]לא יחליפנו ולא ימיר [ו]יחיד עושה תמורה ואין הצבור והשותפין עושין תמורה [ז][ח][ה]קדשי בדק הבית אין עושין תמורה אמר ר"ש [ח]והרי מעשר בכלל היה ולמה יצא [ט]לומר לך מה מעשר קרבן יחיד יצאו קרבנות צבור ומה מעשר [י]קרבן מזבח יצאו קרבנות בדק הבית: גמ' ת"ר יכול יהו קדשי בדק הבית עושין תמורה ת"ל [2]קרבן מי שנקראו קרבן יצאו קדשי בדק הבית שלא נקראו קרבן ולא [ט]והתניא אי [3]קרבן שומע אני אפילו קדשי בדק הבית שנקראו קרבן בענין שנאמר [4]ונקרב את קרבן ה' וגו' ת"ל [3]ואל פתח אהל מועד לא הביאו [י]כל הבא אל פתח אהל מועד חייבין עליו משום שחוטי חוץ וכל שאינו בא לפתח אהל מועד אין חייבין עליו משום שחוטי חוץ אלמא איקרו קרבן אמר רבי חנינא לא קשיא הא ר"ש הא רבנן לר"ש איקרי קרבן לרבנן לא איקרי קרבן ולא והכתיב ונקרב את קרבן ה' קרבן ה' איקרי קרבן לה' לא איקרי ת"ר [5]לא יבקר בין טוב לרע ולא ימירנו למה נאמר והלא כבר נאמר לא יחליפנו ולא ימיר אותו טוב ברע וגו' לפי שנאמר לא יחליפנו ולא ימיר אותו משמע קרבן יחיד [יא]קרבן צבור וקרבן מזבח [יב]וקרבן בדק הבית [יג]ת"ל לא יבקר אמר ר"ש [יד]והרי מעשר בכלל היה ולמה יצא לומר לך מה מעשר קרבן יחיד וקרבן מזבח ודבר שבא בחובה ודבר שאינו [טו]בשותפות אף כל קרבן יחיד וקרבן מזבח ודבר שבא בחובה

ודבר

שלש שדות ושתי מעונות. אותה שדה שהיה בה הקבר ושדה לכאן ושדה לכאן אם דרך בני הבקעה לחרוש שדותיהן מזרח ומערב עושה בית הפרס אותה שדה שבמזרח ואותה שבמערב ואם לפון ודרום חורשין [טז] אותה בית הפרס אותו של לפון ואותו של דרום שאם גלגלה המחרישה את עפר בית הפרס והעצמות אבל לא לארבע רוחות שאין דרך לחרוש שתי וערב. ואותן שתי שדות גופייהו לא הוו כולהו בית הפרס אלא שיעור שתי מענות מענה לזו ומענה לזו אבל אותה שדה שהקבר בה טמאה כולה דלא ידעינן באיזה מקום ממנה היה הקבר ומשום הכי עושה (א) מלא מענה לכל צד דשמא [יז]לאחד לב' ראשיה היה הקבר ומשם הלך לאותה שדה חבירתה מלא מענה דזה הוא שיעור חרישת הקבר דכך שיערו חכמים דמלא מענה ראויות העצמות להתגלגל ע"י המחרישה: **תרומת שניהם תרומה.** שהרי לשניהם חלק בו [יח]: **אין תרומת שניהם תרומה.** ואפילו של ראשון דכיון דחזר השני ותרם גלי אדעתיה דלא ניחא ליה בתרומת הראשון והוה ליה ראשון תורם שלא מדעת וכן שני: **כשיעור.** אחד מחמשים: **ואם לאו.** כגון שתרם בעין רעה תרומת השני תרומה ולרבי עקיבא בין כך ובין כך לא הויא תרומה ומתניתין נמי סתמא קאמר הלכך רבי עקיבא היא: **לרבות שוגג כמזיד.** ולקמן בפרק שני (דף יז.) מפרש לה כסבור להמיר שחור והמיר לבן [ב] (ב) [יט] זו דגבי קדשים לא קדיש דהוי הקדש טעות וגבי תמורה קדיש: **מתני' אלא בהמה.** [כ] ימיר בהמה בבהמה[י]: **קדשי בד"ה אינן עושין תמורה.** דגבי תמורה כתיב קרבן וקדשי בדק הבית לא איקרו קרבן כדמפרש בגמרא: **אמר רבי שמעון כו'.** דסבירא ליה דקדשי בד"ה איקרי קרבן הלכך לא נפקא לן דלא עבדי תמורה אלא מהכא והלא מעשר בהמה בכלל כל הקדשים היה דעבדי תמורה כדכתיב (ויקרא כז) ואם המר ימיר וגו' [כא] למה יצא דכתיב בדידיה דעביד תמורה אם המר [כב]ימיר וגו' מה מעשר קרבן יחיד הוא דעושה תמורה אף כל קרבן יחיד עושה תמורה יצאו קרבנות צבור דמעשר ליתא בשותפות כדאמרינן בפרק בתרא דבכורות (דף נו:) יהיה לך[י] ולא של שותפות: **גמ' קרבן.** ואם (כל) בהמה אשר יקריבו ממנה וגו' וכתיב בתריה לא יחליפנו: [כג] **אי קרבן שומע אני כו'.** גבי שחוטי חוץ קאי והאי אי לישנא דתורת כהנים הוא כדאמרינן בכמה דוכתי או אינו כו'. גבי שחוטי חוץ דדריש לעיל מהא מילתא להאי קרבן לדרשא אחרינא דקתני[ו] [כד] קרבן [כה] על הקרבן הוא חייב כרת בחוץ ואינו חייב כרת על חולין בפנים ועולה תני אי קרבן כלומר אי דרשינן להאי קרבן להכי משמע אפילו קדשי בד"ה כו'. ואית דאמרי או [כו] משום דכתיב התם או אשר ישחט [ויקרא יז] ולאו מילתא היא: (ג) **קדשי בדק הבית.** סתמן בעלי מומין ואינן ראויין לאהל מועד מ"מ קרבן איקרו: **לר"ש.** דמתניתין איקרו קרבן ומש"ה ממעט להו איהו מהיקשא דמעשר בהמה ולא מקרבן: **קרבן לה' לא איקרי.** דההוא הוי משמע קרבן סתמא אבל השתא לא משמע קרבן סתמא: ה"ג **ת"ר לא יבקר כו'.** ל"א גרסינן **הא רבי הא ר"ש לר"ש איקרו קרבן לרבי לא איקרו קרבן.** ולהאי לישנא פרשינן דמתניתין ליכא פלוגתא אלא כולה ר"ש ודקתני קדשי בד"ה אינן עושין תמורה לאו מקרבן נפקא אלא ר"ש קאמר לה והדר מפרש טעמא הלכך ליכא למימר הא ר"ש הא רבנן: הכי גרסינן להאי לישנא **מאי רבי ומאי ר"ש דתניא לא יבקר בין טוב לרע וגו': למה נאמר.** האי קרא גבי מעשר והלא כבר נאמר לא יחליפנו וגו' [שם כו] דמשמע כל הקדשים עבדי תמורה ומעשר בכלל: **וקרבנות [כז] בד"ה.** והאי ברייתא כולה רבי שמעון היא דאית ליה קדשי ב"ה איקרו קרבן ורבי שמעון קא מפרש טעמא ואזיל. ואפילו ללישנא קמא הא ודאי כולה ר"ש היא דקתני תלמוד לומר לא יבקר וגו' כלומר להכי הדר כתיב תמורה גבי מעשר להקיש אליו שאר כל הקדשים כדקאמר רבי שמעון: **ודבר שבחובה.** מפרשא לקמן [ע"ב] למעוטי מאי:

ודבר

שלש שדות של שתי מענות. פירש"י אותה שדה שהיה בה קבר ושדה לכאן ושדה לכאן אם דרך הבקעה לחרוש שדותיהם ממזרח למערב עושה בית הפרס אותה שדה שבמזרח ואותה שדה שבמערב ואם לפון ודרום חורשין עושין בית הפרס אותה שדה של לפון ודרום ל' רש"י וזה הטעם ניחא לרבנן אבל מה שפירש"י לרבי אליעזר לא נהירא דפירש כל ארבע שדות שסביב בית הפרס שלו הן בית הפרס והעפר [יח] מטמאין ומאי טעמא הוא זה שאם חרשו ממזרח למערב למה יטמאו לפון ודרום ואם חרשו מלפון לדרום למה יטמאו מזרח ומערב לכן נראה לפרש רבי אליעזר אומר בית הפרס עושה בית הפרס דלעולם מה שנחרש מבית הפרס לשדה אחר שאלו עשאהו בית הפרס וכן אם נחרש מאותה שדה שניה לשלישית וכן משלישית לרביעית וכן לעולם כולן עושין זה את זה בית הפרס: **מתני'** ר"ע היא [יט]דתנן השותפין שתרמו זה אחר זה ר' אליעזר אומר תרומת שניהם תרומה. דכיון דשניהם יש להם חלק בו והא דממעטינן מאתם ולא שותפין[מ] היינו לענין דכל תרומתן אינו תרומה אבל מקצת תרומתו של זה ומקצתו של זה הוי תרומה: **רבי עקיבא** אומר אין תרומת שניהם תרומה. פירש"י ואפילו של ראשון דכיון דחזר השני ותרם גלי דעתיה דלא ניחא ליה בתרומה של ראשון והוה ליה תורם שלא מדעת וכן שני [ל] לשון רש"י ולא נהירא דאין זה כמו ולא תמורה אחר תמורה דהתם הראשון תמורה והשני אינו תמורה [ג] לכך נראה לפרש כמו כן הכא דהראשון תרומה ולא השני וקשה דבפרק ג' [מ"ג] דמסכת תרומות [לא] תנן שותפין שתרמו ר"ע אומר תרומת שניהם תרומה [לב] וחכ"א אם תרם הראשון כשיעור כו' וא"כ קשיא דר"ע אדרבי עקיבא [לג]ונראה לר"י דבמתניתין מיירי כשנתנו רשות זה לזה לתרום ומשום הכי תרומת הראשון תרומה לר"ע שהרי מדעת חבירו תרם והשני אינו כלום דנתן לחבירו רשות לתרום וכבר תרם ורבי אליעזר סבר דתרומת שניהם תרומה דגלי אדעתייהו דכל חד [לד](לא) ניחא ליה בתרומת חבירו אבל התם בשלא נתנו רשות זה לזה לתרום הלכך כל חד אדעתיה דנפשיה תרם חלקו לפיכך תרומת שניהן תרומה מקצת:

מסורת הש"ס

א) תוספתא דאהלות רפי"ז אהלות פי"ז מ"א ע"ש [מ"ק ה:], ב) [תרומות פ"ג מ"ג וע' ר"ש], ג) [לקמן יז.], ד) [ע' תוס' לעיל ב. ד"ה הא גופא קשיא ותוס' חולין ב. ד"ה התם], ה) [כדלקמן יז. עי' תוס' לעיל דף ב' ע"א ד"ה הא. ש"מ]:, ו) [לקמן לא: ע"ש], ז) [לעיל ב:], ח) [לקמן לא.], ט) לעיל ו: זבחים קיג: יומא סג:, י) [ויקרא כז], כ) [במדבר יח], ל) [תו"כ אחרי פרשה ו], מ) [תרומות פ"ג מ"ט. קידושין מ"א ע"ב.],

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה שלש שדות וכו' ומשום הכי עושה בית הפרס מלא מענה: (ב) ד"ה לרבות וכו' והמיר לבן דזה גבי קדשים: (ג) ד"ה אי קרבן וכו' מילתא היא הס"ד ואח"כ מ"ה הא ר"ש דס"ל קדשי בדק וכו' איקרו דס"ל לר"ש במתני' דאיקרו קרבן כצ"ל והד"א:

◆

רבינו גרשום

כי אתא רב דימי אמר ריש לקיש ג' **שדות** אם היתה טומאה באמצעית כשיעור **ב' מענות** חוץ משדה האמצעית מלא מענה מיכן ומלא מענה מיכן בשדה החיצונות הוי בית הפרס, ולא רצה לומר ה' שדות כלומר דלכל ד' רוחות של אותו שדה מאה אמה ליהוי בית הפרס אלא ב' מענות מענה מיכן ומענה מיכן והיינו טעמ' משום דדרך חרישה נקט ואין אדם עשוי לחרוש שדהו שתי וערב: **מלא מענה מאה אמה.** היינו בית ארבעת סאה דמאה על מאה היינו מקום זריעה ד' סאין דילפינן מחצר המשכן דבמאה על חמשים הוו בית סאתים וטעמא דר' יוסי לא איתפרש לן: **ולא תרומה אחר תרומה.** דאין תורמין ב' תרומות גדולה מכרי אחד: **השותפין שתרמו זה אחר זה.** מכרי אחד: **ר' אליעזר אומר תרומת שניהם תרומה.** משום דכל אחד תורם לדעתו. **ר' יוסי אומר אם תרם הראשון בשיעור.** שאמרו חכמים עין יפה תורם אחד מארבעים בינוני' אחד מחמשים עין רעה אחד מששים: **אין תרומת השני תרומה.** שכבר פטרו הראשון: **שלא נאמר תמורה אלא בבהמה.** כדכתב ואם בהמה אשר יקריבו ממנה קרבן לה' כל אשר יתן ממנו כו' לא יחליפנו וגו': **ר' שמעון.** מפרש מה טעם אין עושין תמורה שהרי מעשר בכלל כל בהמה היה ולמה יצא להקיש כו': והתניא או קרבן. דכתיב או אשר ישחט מחוץ למחנה ואל פתח אהל מועד לא הביאו להקריב קרבן לה': **שומע אני אף קדשי בדק הבית.** יהא חייב משום שחוטי חוץ ואלו לא נקדשו להקריב עצמן אלא לדמיהן: **לא קשיא הא רבי.** דמוקי לקמן למה יצא מעשר לדרשא אחרינא ולא למעוטי קרבנות בדק הבית אלמא סבירא ליה דקדשי בדק הבית לא איקרו קרבן ולא איצטריך קרא למעוטינהו: **והא ר' שמעון.** דסבירא ליה דלהכי יצא מעשר למעוטינהו אלמא משום דסבירא ליה דאיקרו קרבן: **ולר' לא איקרו קרבן והכתיב כו'.** להאי לישנא קאמר השתא מאי ר' ומאי ר' שמעון דתנו רבנן וכו': **וללישנא אחרינא** דקאמר לרבנן לא איקרי קרבן קסבר ההוא סתמא דמתני' דקתני קדשי בדק הבית אין עושין תמורה היינו רבנן מדלא איצטריך להו קרא למעוטינהו משום דסברי דלא איקרו קרבן ור' שמעון דקאמר והלא מעשר בכלל היה דמצריך למעוטינהו ממעשר אלמא משום דקסבר דאיקרו קרבן. **וקאמר ולרבנן לא איקרו קרבן והכתיב כו'.** דהכל במשמע שעושין תמורה ולהאי לישנא לא קא בעי מאי ר' ומאי ר' שמעון אלא מתחיל הברייתא דקתני תנו רבנן לא יבקר כו': **אמר ר' שמעון והלא מעשר כו'.** דהאי [לא יבקר] אמעשר קאי: **ודבר שאינו בשותפות.** כדאמר בפרק בתרא דבכורות יהיה לך ולא של שותפות:

עין משפט נר מצוה

קיח א מיי' פ"י מהל' טומאת מת הל"א:
קיט ב מיי' פ"ד מהל' תרומות הל"ח:
קכ ג מיי' פ"א מהל' תמורה הלי"א:
קכא ד מיי' שם הל"א והלכה יב:
קכב ה מיי' שם הלי"ב ופ"ז מהל' ערכין הלכה ז:
קכג ו מיי' פי"ח מהל' מעה"ק הל"ו:

◆

תורה אור השלם

1. לֹא יַחֲלִיפֶנּוּ וְלֹא יָמִיר אֹתוֹ טוֹב בְּרָע אוֹ רַע בְּטוֹב וְאִם הָמֵר יָמִיר בְּהֵמָה בִּבְהֵמָה וְהָיָה הוּא וּתְמוּרָתוֹ יִהְיֶה קֹּדֶשׁ: ויקרא כז י
2. וְאִם בְּהֵמָה אֲשֶׁר יַקְרִיבוּ מִמֶּנָּה קָרְבָּן לַייָ כֹּל אֲשֶׁר יִתֵּן מִמֶּנּוּ לַייָ יִהְיֶה קֹּדֶשׁ: ויקרא כז ט
3. וְאֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא הֱבִיאוֹ לְהַקְרִיב קָרְבָּן לַייָ לִפְנֵי מִשְׁכַּן יְיָ דָּם יֵחָשֵׁב לָאִישׁ הַהוּא דָּם שָׁפָךְ וְנִכְרַת הָאִישׁ הַהוּא מִקֶּרֶב עַמּוֹ: ויקרא יז ד
4. וַנַּקְרֵב אֶת קָרְבַּן יְיָ אִישׁ אֲשֶׁר מָצָא כְלִי זָהָב אֶצְעָדָה וְצָמִיד טַבַּעַת עָגִיל וְכוּמָז לְכַפֵּר עַל נַפְשֹׁתֵינוּ לִפְנֵי יְיָ: במדבר לא נ
5. לֹא יְבַקֵּר בֵּין טוֹב לָרַע וְלֹא יְמִירֶנּוּ וְאִם הָמֵר יְמִירֶנּוּ וְהָיָה הוּא וּתְמוּרָתוֹ יִהְיֶה קֹּדֶשׁ לֹא יִגָּאֵל: ויקרא כז לג

◆

הגהות הגר"א

[א] גמ' כדתניא. נ"ל כדתנן:
[ב] רש"י ד"ה לרבות. זו נ"ג:
[ג] תוס' ד"ה ר"ע. לכך נראה כו'. וכ"ה במתני' דתרומות להדיא רק שנחלפו התנאים וכ"כ שם הר"ש ומתורץ קושיית תוס':

◆

שינויי נוסחאות

א] אמה. ס"א כדתנן החורש את הקבר הרי זה עושה בית הפרס עד כמה הוא עושה מלא מענה מאה אמה בית ארבע סאין ר' יוסי אומר חמשה. [וכצ"י אחר נוסף וזו היא נוסחת הרגמ"ה ז"ל] (ש"מ) **ב]** הקבר הרי זה עושה בית הפרס מלא מענה וכמה מלא מענה ק' אמה (ש"מ) **ג]** לפי פי' התוס' ד"ה ר"ע משמע דגרס דתניא וכ"כ התוי"ט, **ד]** הוא עושה תמורה ולא (ש"מ) **ה]** אלא בבהמה (ש"מ) **ו]** ימיר היחיד עושה (ש"מ) **ז]** ויש גורסין קרבנות בדק בית ועי' תוי"ט. **ח]** ר"ש והלא (ש"מ) **ט]** יצא להקיש אליו לומר (ש"מ) **י]** מעשר קדשי מזבח יצאו קדשי בדק הבית (ש"מ) **יא]** יחיד ומשמע קרבן (ש"מ) **יב]** וקרבן בדק הבית מנין כצ"ל (יעב"ץ) **יג]** כ"ה ודבר שבא חובה ת"ל (ש"מ) **יד]** ר"ש והלא מעשר (ש"מ) **טו]** שאינו בא בשותפות (ש"מ) **טז]** חורשין עושה בית (ש"מ) **יז]** לאחד משני ראשיה היה הקבר ומשם הלך לתוך שדה חבירו מלא (ש"מ) **יח]** בו וכל אחד תורם בשביל עצמו הס"ד (ש"מ) **יט]** תיבת זו נמחק (ש"מ) **כ]** בהמה ואם המר ימיר (ש"מ) **כא]** וגו' ולמה יצא (ש"מ) **כב]** נ"ל ימירנו **כג]** נ"ב נ"א או קרבן וכו' והאי או לישנא וכו' (ש"מ) **כד]** דקתני ת"ל קרבן (ש"מ) **כה]** נ"ב נ"א או קרבן (ש"מ) **כו]** או קרבן משום (ש"מ) **כז]** וקרבן (צ"ק) **כח]** דעפר בית הפרס מטמאין ומאי (ש"מ) **כט]** נ"ל דתניא וכ"ה התוי"ט, **ל]** תיבות לשון רש"י נמחק (ש"מ) **לא]** דמס' תרומות גרסינן השותפין (ש"מ) **לב]** נ"ל ורי"א. (דבנ"ח) **לג]** ולפי פי' ר"י לא גרסינן בגמ' דתנן אלא דתניא. (רש"ק וצ"ק) **לד]** נ"ק מ"ז.

שיטה מקובצת

תוס' ד"ה שלש שדות וכו' כולן עושין זה את זה בית הפרס. ורבנן סברי דאין יכול לעשות אלא ב' שדות הסמוכות לו שחורשין ממנו לתוכם והם לא יעשו אחרים ואפי' הן עצמן לא יעשו אלא מאה אמה לכל אחד. ופ"ה דמיירי בשדה שנאבד בה קבר ונחרש ממנו לתוכו ולכך עושה בית הפרס מאה אמה חוצה לו לפי שכל השדה ספק אבל נחרש בו קבר ידוע אינו עושה בית הפרס: **תוס' ד"ה ר"ע וכו' וא"כ קשיא דר"ע אדרבי עקיבא.** וכן משמע בירושלמי (תרומות פ"ג ה"ב) דלר"ע תרומת כל אחד חציה חולין וחציה תרומה לפי שכל אחד לא חלה התרומה אלא על חלקו. ופר"י דהתם שלא נתן רשות זה לזה לכך כל אחד תורם לעצמו אבל הכא שנתנו רשות זה לזה ר' אליעזר סבר תרומת שניהם תרומה דכיון דתרמו שניהם גלו דעתייהו שבטלו רשות ולר"ע כו' ורבנן אמרי אי תרם כשיעור אין השניה כלום אי תרם פחות (או יותר) גלי בדעתא דלא בשביל חבירו תרם [אבל] קשה דרשא [דאתם ולא] שותפין במס' (קדושין מא:) דהא לכ"ע [הוי תרומה] בשביל עצמו כדאוקימנא. ואמר [רבינו דהאי דרשא] למעשה [אבל להלכה] הוי תרומה: